

KONFERENSIYALAR UZ

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**III RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

IYUN, 2025

ELEKTRON NASHR:
<https://konferensiyalar.uz>

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

**III RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI MATERIALLARI**

2025-yil, iyun

TOSHKENT-2025

ISBN 978-9910-09-176-6

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.

III Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent: Scienceproblems team, 2025. – 245 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.uz>

Konferensiya tashkilotchisi: “Scienceproblems Team” MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 3-iyun

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda “Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar” mavzusidagi III Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan.

Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

ISBN 978-9910-09-176-6

Barcha huqular himoyalangan.

© Sciencesproblems team, 2025-yil

© Mualliflar jamoasi, 2025-yil

MUNDARIJA

TARIX FANLARI

Atamuratova Dilafroz

"ISHTIROKIYUN", "QIZIL BAYROQ", "TURKISTON" GAZETALARIDA XIVA XONLIGI, XXSR
HAMDA XSSRGA OID XABARLAR VA ULARNING AHAMIYATI 7-9

Sultanov Samandar

XORAZM VOHASI VA QUYI ZARAFSHON VODIYSI BRONZA DAVRI MANZILGOHLARIDA
ARXEOLGIK TADQIQOTLAR NATIJALARI 10-12

Bobobekova Nargiza

JIZZAX VILOYATI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMI
FAOLIYATI TARIXI (XX ASR BOSHLARI) 13-19

IQTISODIYOT FANLARI

Tangirkulov Bekzod

TIJORAT BANKLARIDA MOLIYAVIY RESURLAR
SHAKLLANISHINING NAZARIY ASOSLARI 20-24

FILOLOGIYA FANLARI

Azamatova Gulnoza

NEMIS TILIDAGI "EIN" SO'ZI VA UNING QO'LLANILISHI 25-27

Nazimova Himmatoy

EPOS JANRINING PAYDO BO'LISHI VA SHAKLLANISH MASALALARI TAHLILI 28--31

Tadjiyeva Umida

MAQOLLAR TILSHUNOSLIK SOHASINING O'RGANISH OBYEKTI SIFATIDA 32-35

Matyaqubova Ozoda

FRANSUZ TILIDAGI GAP TARKIBLI FRAZEOLGIK
BIRLIKLER VARIANTLARINING TURLARI 36--40

Qilicheva Shahlo

O'ZBEK VA NEMIS TILLARIDA QO'SHMA SO'ZLARNING MORFOLOGIK,
STRUKTURAL YASALISHI 41-45

Samandarova Nilufar

FRANSUZ TILIDA HARAkatGA YO'NALTIRILGAN FE'LLARNING
IFODA XUSUSIYATLARI 46-49

Jumanazarova Kamola

ABDULLA QODIRIYNING „O'TKAN KUNLAR" ROMANIDA
MILLIYLIKNING IFODALANISHI 50-52

Abdullayeva Gulnora

HOZIRGI NEMIS TILIDA "ES" KOMPONENTLI GAPLARNING MA'NOSI VA VAZIFALARI HAMDA
ULARNING O'ZBEK TILIDAGI SINTAKTIK EKVIVALENTLARI 53-56

YURIDIK FANLARI

Karaxodjaeva Okilaxon

O VZAIMODEYSTVIYI OLIY MAJLISA RESPUBLIKI UZBEKISTAN I ORGANOV
GOSUDARSTVENNOY VLASTI PRI OSUJESTVLENIYI
PARLAMENTSKOGO KONTROLYA 57-62

<i>Otamirzayev Oybek</i> YER OSTI SUVLARI HUQUQIY MUHOFAZASI YO'LIDAGI MUHIM QADAM	63-65
<i>Abdihakimov Samandar</i> SUD HAL QILUV QARORLARINI BEKOR QILISH YOKI O'ZGARTIRISH ASOSLARI TURLARI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	66-69
<i>Komilov Asadbek</i> MATBUOT ERKINLIGI BO'YICHA XALQARO STANDARTLAR	70-74
<i>Xudaibergenova Dilnoza</i> RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA MULK HUQUQIGA OID HUQUQIY ASOSLARNI TAKOMILLASHTIRISH	75-79
<i>Eraliyeva Malika</i> "INSON" IJTIMOYIY XIZMATLAR MARKAZLARI FAOLIYATINING HUQUQIY ASOSLARI: IJTIMOYIY XIZMATLARNING SIFATINI OSHIRISH YO'LLARI	80-82
<i>Самигжоновна Зилола</i> ПОНЯТИЕ, ПРИНЦИПЫ И КЛАССИФИКАЦИЯ ВИДОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ИНОСТРАННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ	83-87
<i>Asqarov Nodirbek</i> VOYAGA YETMAGAN SHAXSLARNI G'AYRIIJTIMOIY XATTI-HARAKATLARGA JALB ETGANLIK HOLATLARINI KVALIFIKATSIYA QILISHDA AMALIYOTDA YUZAGA KELAYOTGAN AYRIM MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI	88-92
<i>Тураев Абдуазим</i> ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПЕНИТЕНЦИАРНОЙ СИСТЕМЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	93-102
<i>Murodova Sojida</i> WHAT CAN UZBEKISTAN LEARN FROM CHINESE SMART COURTS?	103-107
<i>Akramova Sabrina</i> O'ZBEKISTONDA AXBOROT XAVFSIZLIGININ HUQUQIY ASOSLARINI TATBIQ ETISHDAGI MUAMMOLAR	108-111
<i>Шермухамедова Камилла</i> ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННЫХ СДЕЛОК В СФЕРЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	112-116
<i>Саматова Шахзода</i> ПРОБЛЕМЫ ПРИМЕНЕНИЯ ОБЕСПЕЧИТЕЛЬНОГО ПЛАТЕЖА КАК СПОСОБА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИСПОЛНЕНИЯ ОБЯЗАТЕЛЬСТВА	117-120
<i>Акрамов Акмалжон</i> ГОСУДАРСТВЕННЫЙ БЮДЖЕТНЫЙ КОНТРОЛЬ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ	121-125
<i>Гофуржонов Низомиддин</i> ТРАНСФОРМАЦИЯ КОНЦЕПЦИИ НАСИЛИЯ НАД ДЕТЬМИ В СОВРЕМЕННОМ МЕЖДУНАРОДНОМ ПРАВЕ: СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ	126-132
<i>Акрамова Хилола</i> ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ И ЗАЩИТЫ ПРАВ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ	133-136

<i>Safayev Javohir</i> XORIJIIY DAVLATLARDA PARLAMENT TEKSHIRUVI: HUQUQIY MEKANIZMLAR VA AMALIY TAJRIBA	137-140
<i>Кучкорова Гулхаёт</i> РАЗВИТИЕ АДМИНИСТРАТИВНОГО ПРАВА В СТРАНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	141-144
<i>Бобоева Муслима</i> ПРАВОВОЕ ПОЛОЖЕНИЕ ИНДИВИДУАЛЬНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЯ КАК СУБЪЕКТА ГРАЖДАНСКОГО ПРАВА	145-150
<i>Султонова Дурдона</i> АНАЛИЗ ВЛИЯНИЯ КИБЕРПРЕСТУПЛЕНИЙ НА ЭЛЕКТРОННУЮ КОММЕРЦИЮ В КОНТЕКСТЕ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	151-157
<i>Мелсова Камила</i> ПОНЯТИЕ, ПРАВОВАЯ ПРИРОДА И КЛАССИФИКАЦИЯ ПООЩРИТЕЛЬНЫХ НОРМ.....	158-162
<i>Soatboyeva Shoxnura</i> FUQAROLIK HUQUQIDA MULK HUQUQINI HUQUQIY HIMOYA QILISH INSTITUTINING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI	163-166
<i>Qilichev Nosirbek</i> QILMISHNING JINOIYLIGINI ISTISNO QILUVCHI HOLAT SIFATIDA – KAM AHAMIYATLI QILMISHLARNING HUQUQIY TAHLILI	167-169
<i>Allamberganova Farida</i> ANGLO-SAKSON HUQUQIY TIZIMI DAVLATLARI TAJRIBASIDA ELEKTRON TIJORAT VA ISTE'MOLCHILARNING HUQUQIY HIMOYASI	170-175
<i>Turg'unboyev Abrorjon</i> XALQARO HUQUQDA ATROF-MUHITGA YETKAZILGAN ZARAR UCHUN DAVLATLAR JAVOBGARLIGI ASOSLARI VA MUAMMOLAR	176-180
<i>Abdumalikov Otabek</i> AXBOROT OLIISH HUQUQINING KONSTITUTSIYAVIY-HUQUQIY ASOSLARI: AXBOROT TURLARI VA MANBALARINING HUQUQIY JIHATDAN TASNIFLANISHI	181-187
<i>Xursanov Shamsiddin</i> BARQAROR RIVOJLANISH TAMOYILLARINI XALQARO SAVDO MUNOSABATLARIGA IMPLEMENTATSIYA QILISH: MUAMMO VA TAKLIFLAR	188-192
<i>Adizova Nargiza</i> ELEKTRON TIJORAT SHARTNOMALARINING AN'ANAVIY TIJORATDAGI SHARTNOMALARDAN FARQI VA O'ZIGA XOSLIKLARI	193-196
<i>Omonkeldiyeva Sevara</i> O'ZBEKISTONDA ELEKTRON TIJORATNING SHAKLLANISHI VA HUQUQIY ASOSLARI	197-199
<i>Anvarova Azizabonu</i> FUQAROLIK PROTSESSIDA MEDIATSIYANING HUQUQIY ASOSLARI	200-203
<i>Сайдалиева Ойсултанахон</i> ДОКТРИНА СНЯТИЯ КОРПОРАТИВНОЙ ВУАЛИ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ КРУГА ОТВЕТСТВЕННЫХ ЛИЦ	204-211

Qahramonova Sevinch
IJTIMOIY ADOLAT PRINSIPINI TA'MINLASH:
KONSTITUSIYAVIY-HUQUQIY TAHLIL 212-215

Xolmo'minova Barchinoy
RAQAMLASHTIRISH TUSHUNCHASI VA UNING IJTIMOY SOHALARGA, XUSUSAN, PENSIYA
TIZIMIGA TA'SIRI 216-220

Sadinov Shohboz
XORIJIY DAVLATLARDA ADVOKAT XIZMATIGA HAQ TO'LASHNING O'ZIGA XOS
XUSUSIYATLARI 221-226

Harifov Sobir
FUQAROLIK JAMIYATINING MA'NAVIY HAYOTIDA HUQUQIY TARBIYANING O'RNI 227-231

PEDAGOGIKA FANLARI

Turgunova Nilufar
CHARACTERISTICS OF IMPLEMENTING HEALTH-PROMOTING
TECHNOLOGIES IN INCLUSIVE EDUCATION SETTINGS 232-234

TIBBIYOT FANLARI

Жураев Жамол
ПРИЧИНЫ РЕЦИДИВА ПОСЛЕ ЛЕЧЕНИЯ ГЕПАТИТА С 235-237

Jumabaeva Miyasar, Xidoyatova Dilbar, Mansurova Nargiza
INSULTDA HARAKAT BUZILISHLARINI TRANSKRANIAL MAGNIT STIMULYATSIYA (TMS)
YORDAMIDA KORREKSIYA QILISHNI OPTIMALLASHTIRISH 238-244

EPOS JANRINING PAYDO BO'LISHI VA SHAKLLANISH MASALALARI TAHLILI

Nazimova Himmatoy Komilovna

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti, filologiya fakulteti, o'zbek tili va adabiyoti kafedrasida magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolamizda o'zbek adabiyotida o'zining salmoqli o'rniga ega bo'lgan hamda qimmatli asarlarning dunyo yuzini ko'rishida, shakllanishida xizmat qilgan adabiy janrlardan biri eposning paydo bo'lishi, shakllanish tarixi haqida tahlillar olib borganmiz.

Kalit so'zlar: epos, tarixiy va madaniy kontekst, Uyg'onish davrida, Renessans davri, yangi davr eposi.

ANALYSIS OF THE ORIGINS AND FORMATION OF THE EPIC GENRE

Nazimova Himmatoy Komilovna

Master's student, department of uzbek language and literature, faculty of philology, Samarkand state university named after Sharof Rashidov

Abstract. In this article, we conducted an analysis of the history of the emergence, formation of the epic, one of the literary genres that has a significant role in Uzbek literature and served in the visualization and formation of the world face of valuable works.

Keywords: epic, historical and cultural context, Renaissance, Renaissance, New Age epic.

DOI: <https://doi.org/10.47390/978-9910-09-176-6/rkm-05>

Epos yozma adabiyotdan ilgari paydo bo'lib, dastlab xayolot dunyosining odamzodga kuchli ta'siri natijasida og'zaki: miflar, afsonalar, rivoyatlar shaklida ko'rinishga boshladi. Qadimgi eposlarda real faktlar to'qimalar bilan boyitilgan va o'sha davr xalqlari tasavvuri orqali ifodalangan. Shu sabab eposlar ishqiy-sarguzasht, qahramonlik, diniy-fantastik, mifologik talqin va tasvir kasb etgan[1].

Shu o'rinda buyuk olim Baxtinning eposga bergan ta'rifini ko'rib o'tamiz. 1. Epos uchun milliy epik o'tmish, Gyote yohud Shiller ta'biri bilan aytganda, mutlaq o'tmish dasturulamali bo'lib xizmat qiladi. 2. Xalq afsonalari epos uchun manba vazifasini o'taydi. 3. Epik vaqt, ya'ni eposda qo'llanayotgan zamon bilan baxshi kuylayotgan, tinlovchilar tinglayotgan zamon o'rtasidagi ulkan masofa mavjud[2. B. 204].

Epos insoniyat madaniy tarixining eng qadimiy va qimmatli adabiy shakllaridan biri hisoblanadi. U nafaqat badiiy-estetik qiymatga ega, balki xalqlarning tarixiy, diniy va ijtimoiy hayotini ifodalaydigan muhim manbadir. Bu tadqiqotimizda epos janrining ta'rihi, shakllanishi, taraqqiyoti va uning turli davrlardagi o'zgarishlari haqida batafsil ma'lumot beradi. Shu bilan birga, turli xalqlarning eposlari va ularning madaniyatdagi o'rnini ham alohida ahamiyatga ega. Huquqiy va diniy qadriyatlar hamda milliy ruh eposlarda qanday tasvirlanganligi ko'rib chiqiladi. Tadqiqotimiz o'quvchilarga eposning murakkab tarixiy va madaniy kontekstini tushunishga yordam beradi hamda uning bugungi zamonaviy adabiyot va madaniyatga ta'sirini

ko'rsatadi. Muxtor Avezov epos haqida shunday fikrlarni bildirib o'tgan: "Epos o'tmishning o'lmas va donishmand hikoyachisi bo'lib, bizga asrlar nafasini olib keladi. Undagi inson ko'z o'ngimizda o'zining azaliy o'y-fikrlari, hayoloti, baxt haqidagi qo'l yetmas orzulari, bu yo'ldagi asrlar osha kurashi bilan namoyon bo'ladi va beixtiyor shuurimizga kirib ketadi", - deb yozgan edi. Eposga murojaat qilganda, ijodkor ulkan qomus bilan to'qnashib makon va zamon chegaralarini oshib o'tadi, o'zligiga qaytadi, azaliy qadriyatlarga duch keladi. V. L. Jirmunskiy so'zlari bilan aytganda "eposlar xalqning tarixiy o'tmishi ifodasi, dunyoqarashi va madaniyatining tajassumi" dir.[3]. Epos janrining paydo bo'lishi dastlab og'zaki ijod shaklida yuzaga kelgan. Xalq og'zaki an'analar yordamida o'z tarixiy voqealari, qahramonliklari va diniy e'tiqodlarini avlodlarga yetkazgan. Bu davr eposlari ko'pincha uzun she'rlar sifatida shakllangan bo'lib, ularni eslab qolish va og'zaki o'qish an'anaga aylangan. Mashhur og'zaki eposlar qatoriga, masalan, Skandinav "Beovulf"i yoki hind "Mahabharata"sini kiritish mumkin. "Maxabharata" eposidagi Bharata avlodlari odil va xalqparvar shoh sifatida nom qoldirgan. Besh aka-uka Pandavlar ham ilohlardan tug'ilgan. "Ramayana"da Ko'shala podshosi Dasharatha befarzand. Azbaroyi marhamatli bo'lgani uchun emas, balki tangrilar Lanka shahrining yovuz podshosi dev Ravanadan qutilish uchun ham uning iltijosini inobatga olishgan. Tangrilar odam suratida yerda mujassam bo'lmoqni istaganlari bois najotkor Vishnu Dasharathaning to'rt o'g'li qiyofasida tug'iladi[4]. Bundan ko'rinadiki, eng qadimgi eposlar adabiyotimiz ko'rkidir. Yozuvning ixtiro qilinishi bilan eposlarning yozma manbalarga aylanishi boshlanadi va ular doimiyroq saqlanib qoladi.

Qadimgi Sharqda esa epos janri juda erta rivojlangan. Masalan, Mesopotamiya "Gilgamish qissasi" dunyodagi eng qadimgi yozma eposlardan biri hisoblanadi. Shuningdek, Hindistonning "Mahabharata"si va Eronning "Shohnoma"si kabi eposlar milliy tarix, falsafa, diniy qadriyatlar va insoniyat umumiy tajribasini aks ettiradi. Bu asarlar o'z davrining madaniy-landshaftini ifodalaydi va keyingi avlodlar uchun manbaa sifatida xizmat qiladi. Qadimgi Yunon adabiyotida epos janrining o'rni alohida ahamiyatga egadir. "Iliada" va "Odisseya" eposlari Homer tomonidan yaratilgan deb qabul qilinadi va ular G'arb adabiyoti uchun asos bo'lib xizmat qilgan. Ushbu asarlar miloddan avvalgi 8-asrda paydo bo'lgan bo'lib, ular yunonlar tarixidagi muhim voqealarni, jumladan Troya urushini va qahramonlarning jasoratlarini bayon etadi. Ikkala asar ham nafaqat qahramonlik vakillari, balki odamiyatning murakkab his-tuyg'ulari va qadriyatlarini o'zida aks ettiradi.

Homer eposlardagi she'riy uslub va obrazlarni shakllantirishda muhim shaxs bo'lib, uning yaratgan qahramonlari va voqealari ko'plab keyingi adiblar uchun ilhom manbai bo'lgan. Ushbu eposlar Qadimgi Yunon jamiyatining diniy e'tiqodi, ijtimoiy tuzilishi, urf-odatlarini va qadriyatlarini aks ettirib, ularning madaniy merosini asrab-avaylashda muhim rol o'ynaydi.

O'rta asrlar davrida epos janri Yevropada va boshqa mintaqalarda yanada boyib, yangi ramzlar va diniy unsur bilan boyidi. Evropa eposlari orasida "Beovulf", "Roland haqida qo'shiq" va "Nibelunglar haqida qo'shiq" kabi asarlar xalq qahramonlari va tarixiy voqealarni tasvirlagan. Bu asarlar ko'pincha qahramonlik, sadoqat va din mavzulari bilan to'ldirilgan. Islom olamida esa "Go'ro'gli" va "Alpomish" kabi eposlar shakllandi. Ular xalq qahramonlari va ularning jasoratlarini yoritadi, milliy va diniy qadriyatlarni muhim qism sifatida ko'rsatadi. Ushbu asarlar nafaqat madaniy meros, balki o'sha davrning siyosiy va ijtimoiy voqealariga oid manbadir. Qadim "Alpomish" dostoni qahramonlik dostoni sifatida xalqimizning davlatchilik

borasidagi qarashlari, insonning jamiyatdagi o'рни, kishi umrining mazmuni tevaragidagi fikrlarni jamlab, goh hayotbaxsh, goho mahzun kechinmalarni chuqur ramziylikda donishmandlarcha aks ettirgan. Zotan, turkiylar tarixi ichki va tashqi dushmanlar bilan kurash tarixidan iborat. Xalqlar qachondir mana shu ichki nizolar va o'zaro kurashlar barham topishini, jamiyatda haqiqat, siyosatda odillik hukumronlik qilishini, tinch va farovon kunlarga yetishni kutib yashaganlar va bu tasavvurlarini o'z Alpomishlarida mujassamlashtirganlar [5.B.159]. O'rta asr eposlari diniy va milliy qahramonlikni uyg'unlashtirib, xalqlar tarixini yorituvchi muhim adabiy manbalarga aylandi. Ularda qahramonlar o'z xalqlarining qadr-qimmatini va e'tiqodlarini himoya qiluvchi muqaddas vakillar sifatida tasvirlanadi. Uyg'onish davrida, ya'ni Renessans davrida, epos janriga qiziqish yangidan uyg'ondi. Bu davrda inson va tabiat haqidagi falsafiy qarashlar rivojlanib, klassik madaniyat namunalari qayta o'rganildi va eposda yangicha yondashuvlar paydo bo'ldi. Uyg'onish davri eposlarida insonning individualligi, qahramonlikning yangi shakllari va tarixiy voqealar muhim o'rin oldi.

Masalan, Torquato Tasso tomonidan yaratilgan "Ozod qilingan Quddus" eposi tabiiylik bilan diniy qahramonlikni uyg'unlashtiradi. Shuningdek, Portugal shoiri Luis de Camo'esning "Lusitaniya" asari milliy ruhni kuchaytirish va mustaqillik maqsadlarini masnaviy shaklda ifodalaydi. Bu asarlar Renessans g'oyalarini o'z ichiga olgan, qadimgi an'analarga hurmat va zamonaviy ijtimoiy voqeliklarni aks ettirgan muhim adabiy yutuqlardir.

Yangi davr eposlari, asosan, XVII-XVIII asrlar davomida paydo bo'lgan asarlar ijtimoiy-siyosiy masalalarga ko'proq e'tibor qaratdi. Bu davrda klassik an'analar uzoq davom etib, ularga zamonaviy mazmunlar qo'shildi. Yozuvchilar inson huquqlari, siyosiy erkinlik, inqilob g'oyalari va jamiyat o'zgarishlarini epos shaklida ifodalashga harakat qildi.

John Miltonning "Yo'qotilgan Jannat" eposi badiiy yuksaklik va diniy falsafani uyg'unlashtirish bilan Arabiston madaniyati va Yevropa an'alarining o'zaro ta'sirini ko'rsatadi. Voltairening "Henriad" asari esa ijtimoiy-siyosiy tahlillar bilan boyitilgan. Ushbu eposlarda tarixiy voqealar va fikrlar yangi yondashuvlar bilan ko'rsatilib, o'quvchilarda ma'naviy va siyosiy tafakkurni kengaytirishga yordam berdi. O'zbek xalq eposlari o'ziga xos madaniy va badiiy xususiyatlariga ega. "Alpomish", "Go'ro'gli" va "Kuntug'mish", "Ravshan", "Rustamxon" kabi asarlar uzoq yillar davomida og'zaki ijod orqali avloddan avlodga yetib kelgan. Bu eposlar tarixiy voqealar, milliy qahramonlik, xalqning ijtimoiy hayoti va urf-odatlarini o'zida mujassam etadi. Ularning qahramonlari jasur, dono va halol xalqning ideal obrazlari sifatida shakllanadi.

O'zbek eposlari yirik ilmiy tadqiqotlar va nashrlarga sabab bo'lib, ularning tili, qahramonlari va mavzulari o'rganilmoqda. Ushbu asarlar milliy madaniyatni o'rganish uchun bebaho manbadir. O'zbek klassiklari va zamonaviy yozuvchilar bu eposlarni o'z asarlarida o'zgartirib, rivojlantirishda davom etmoqda. Epos janri o'z shaklini va mavzusini vaqt o'tishi bilan kengaytirdi. Dastlabki davrlarda eposlar faqat qahramonlik voqealarini yoritgan bo'lsa, keyinchalik ular ijtimoiy, diniy, siyosiy va falsafiy mavzularni o'z ichiga qamrab oldi. Mavzu doirasi yanada chuqurlashib, insoniyatning umumiy tajribasini aks ettira boshladi.

Qahramonlar tasvirining o'zgarishi ham muhimdir. Ular dastlab idealizatsiya qilingan qahramonlar bo'lsa, keyingi davrlarda yanada murakkab va insoniy his-tuyg'ular bilan to'la obrazlarga aylanishdi. Bu o'zgarish eposlarni yanada jonli va haqqoniy qildi.

Uslub jihatidan, eposlar dastlab she'riy va ritmik shaklda bo'lsa, keyinchalik proza va aralash uslubiy shakllarga o'tdi. Har bir davr va madaniyat eposlarni o'ziga xos badiiy uslubda yaratdi, bu esa janrning boy va xilma-xil bo'lishiga olib keldi.

Zamonaviy adabiyotda epos an'analari yangi usullar va janrlarda davom etmoqda. Ko'pgina zamonaviy yozuvchilar epos elementlarini qahramonlik, sarguzasht va xalq voqealarini yoritishda qo'llaydi. Bundan tashqari, epos tushunchasi kino, teatr va boshqa ko'plab madaniy shakllarga ham kirib kelgan.

Masalan, zamonaviy romanlarda yoki fantastika janrida eposga xos qahramonlar va keng ko'lamli voqealar qatorlari ko'rinadi. Bu janr o'zining tarixiy ildizlaridan kuch olib, bugungi zamon madaniyatining ko'p qirralarida o'z ifodasini topmoqda. Shuningdek, epos janrining madaniyatdagi ta'siri hali ham o'sib bormoqda. Epos janri insoniyat madaniyatida o'ziga xos o'rin tutadi va u tarix davomida rivojlanib, turli shakllarda namoyon bo'ldi. U nafaqat o'tmishga oid tarixiy va madaniy qadriyatlarni yoritadi, balki zamonaviy madaniyat va adabiyot uchun ham ilhom manbai hisoblanadi. Eposni o'rganish orqali biz nafaqat xalqimizning o'tmishini yaxshiroq tushunamiz, balki uning bugungi davrdagi roli va imkoniyatlarini anglaymiz.

Bundan tashqari, epos kelajakda ham o'z yangicha shakllari va ifodalarini topishi kutilmoqda. Zamonaviy texnologiyalar va madaniyatning rivojlanishi epos janrining yangi yo'nalishlarini ochadi. Shu sababli, eposni chuqur o'rganish va tadqiq qilish dolzarbligicha qolmoqda.

Umuman olganda, epos inson tafakkurining boyligi, xalqlar tarixining gumrohligi va madaniyatlararo bog'lanishlarni tushunishga xizmat qiluvchi bebaho merosdir.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Ashurova Gulchehra. Xalqda qahramon – eposda alp//“O'zbekiston adabiyoti va san'ati” gazetasi 2013-yil 20-son.
2. БахтинМ.Эпос и роман. – Санкт-Петербург: Азбука, 2000. 204-б.
3. Eshonqulov J. “Alpomish” dostoni va “Dada Qo'rqut kitobi” dagi tutqunlik motivining qiyosiy tahlili. “Alpomish” – o'zbek xalq qahramonlik eposi to'plamida. – Toshkent: Fan, 1999.
4. Ashurova Gulchehra. Xalqda qahramon – eposda alp//“O'zbekiston adabiyoti va san'ati” gazetasi 2013-yil 20-son.
5. Hakimova S.M. EPOSGA MUROJAAT QILGANDA...// “Экономика и социум” №5(84) ч.1 2021. 159-b.

**YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR**
II RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI
2025-yil, 3-iyun

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
III Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent:
Scienceproblems team, 2025. – 245 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.uz>

Konferensiya tashkilotchisi: “Scienceproblems Team” MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 3-iyun

ISBN 978-9910-09-176-6

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Sciences problems team, 2025-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2025-yil.